

Lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle 12.3. 2021

Asia: HE 27/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

Lakiehdotuksessa ehdotetaan yritysten kustannustuen jatkamista pääosin entisin ehdoin. Aikaisemmasta poiketen tukea maksettaisiin 2000 euroa niille yrityksille, joiden tuki jäisi alle 2000 euron. Lisäksi tukea myönnettäisiin myös uusille yrityksille, joilla ei ole aikaisempaa liikevaihtoa ja joiden liikevaihto ei siksi voi laskea kustannustuen ehtojen mukaisesti.

Kustannustuen tavoitteena on koronaepidemiasta kärsivien yritysten toiminnan tukeminen kriisin yli. Tuki on suoraa vastikkeetonta taloudellista tukea kriisistä pahiten kärsineille yrityksille. Tukea jakamalla ei kuitenkaan pyritä yritysten tai näiden omistajien kärsimien tappioiden ”reiluun” korvaukseen. Tuen varsinainen tavoite on ehkäistä konkurseista johtuvia muulle yhteiskunnalle koituvia pitkäaikaisia taloudellisia vahinkoja ja työttömyyden kasvua.

Kustannustuki poikkeaa muista yritystuista. Kustannustuen tavoitteena ei ole kehittää uutta toimintaa tai tukea innovaatioita vaan pikemminkin säilyttää vanhat yritykset toimintakykyisinä siten että toipuminen taloudellisesta kriisistä voisi tapahtua mahdollisimman nopeasti epidemian hellitettyä. Tavoitteena ei myöskään ole kannustaa yrityksiä kehittämään teknologiaa tai työllistämään vaikeasti työllistyviä ryhmiä, vaan tuki kohdistuu yrityksen kiinteisiin kustannuksiin. On selvää, että tällainen poikkeuksellinen yritystuki sopii vain poikkeuksellisiin olosuhteisiin.

Kustannustukea suunniteltaessa tukimallin keskeiset periaatteet olivat

- *Kohdentaa tukea kriisistä pahiten kärsineille yrityksille.*

Tästä syystä tukea myönnetään yrityksille, joiden liikevaihto on pienentynyt vähintään 30%. Yritysten liikevaihto vaihtelee kuitenkin muistakin kuin koronaepidemiaan liittyvistä syistä. Osittain muusta kuin epidemiasta johtuvasta syystä supistuneiden yritysten tukemista voidaan välttää rajaamalla tukea toimialoihin, jotka kärsivät epidemiasta. Tästä syystä edellytetään lisäksi, että toimialan myynti on pienentynyt vähintään 10%.

- *Kohdentaa tukea yritysten kiinteisiin kustannuksiin, joita yritys ei voi sopeuttaa.*

Myyntien pienentyessä yritykset sopeuttavat ensin ostojaan ja sen jälkeen henkilöstökuluja lomauttamalla työntekijöitään. Osa kustannuksista on kuitenkin vaikeasti sopeutettavia kiinteitä kustannuksia. Näiden kustannusten vuoksi yritys voi myynnin supistuessa ajautua kannattavuuskriisiin.

Tukijärjestelmän tarkoitus on säilyttää yritysten kannustimet kustannusten karsimiseen ja tappioiden välttämiseen ja kohdistua siksi kiinteisiin kustannuksiin. Kiinteinä pidettävien kustannusten osuus kuitenkin pienenee, kun kriisi pitkittyy. Lisäksi on tarkoituksenmukaista pyrkiä tilanteeseen, jossa tappioita jaetaan siten että esimerkiksi toimitilojen vuokria koskevista helpotuksista neuvoteltaisiin vuokranantajien kanssa. Kannustimet tällaisiin neuvotteluihin ovat heikommat, jos vuokratukustannuksiin myönnetään kustannustukea.

- *Vääristää yritysten käyttäytymistä mahdollisimman vähän*

Tästä syystä tuki sidottiin kustannuksiin ja liikevaihdon muutoksiin, jotka syntyivät ennen tukipäätöstä ja joihin yritys ei enää voi vaikuttaa. Tämä onnistuu helpommin kertaluonteisessa tuessa kuin pysyvämmissä tai pitkäaikaisemmissa järjestelyissä, joita kolmas tukikierros edustaa.

- *Tukea työllisyyttä*

Tästä syystä tuki kohdistuu palkkakustannuksiin. Tavoitteena on, että vaikeuksissa olevia yrityksiä tuetaan kustannustuen kautta, jos yritys pitää työntekijät työssä samalla tavalla kuin tuettaisiin työntekijöitä, jotka yritys lomauttaa työttömyysturvajärjestelmän kautta. Samalla tavoitteena on estää työttömyyden kasvua ja sen pitkäaikaisia seurauksia.

- *Olla hallinnollisesti yksinkertainen*

Tästä syystä tukimalli perustuu helposti ja luotettavasti yritysten kausi-ilmoituksista (liikevaihdon muutos) ja tulorekisteristä (palkkasumma) saataviin tietoihin. Kiinteiden kustannusten osalta ajantasaista ja yhtä luotettavaa lähdettä ei ole, joten näiltä osin tuen pitää perustua joko yritysten omiin ilmoituksiin tai edelliseen tilinpäätökseen.

Hallinnollisen yksinkertaisuuden vuoksi haluttiin tukeen myös minimisumma, jotta pieniä tappioita kärsineitten yritysten tukihakemusten käsittely ei ruuhkauttaisi tuen myöntämisprosessia.

Koronakriisin pitkittyessä tarve yritysten tukemiseen kriisin yli on edelleen olemassa. Rokotusten etenemisen vuoksi epävarmuutta tulevaisuudesta on kuitenkin vähemmän kuin kriisin alussa. Keskuspankkien elvytyspolitiikan, konkurssilainsäädännön muutosten, työnantajamaksujen lykkäysten ja mahdollisesti yritysten tukemisen ansiosta konkurssiaallon riski on myös merkittävästi viime kevättä pienempi.

Myös saatavilla olevan yksityisen rahoituksen tilanne on viime keväästä helpottunut. Pankeilla on keskuspankkien elvytystoimien ja vakavaraisuussäännösten helpottamisen vuoksi edellytyksiä myöntää elinkelpoisille yrityksille luottoa.

Edellä mainituista syistä totean lausuntonani että

1. Kustannustuen tarve on pienempi kuin koronakriisin alussa. Samalla tuen vääristävät vaikutukset ovat aikaisempaa suurempia ja aikaisempaa suurempi osa tuesta todennäköisesti menee yrityksille, joiden liikevaihdon pieneneminen ei varsinaisesti johdu koronaepidemiasta. Tämän vuoksi olisi syytä harkita kustannustuen korvaavista vastikkeellisilla tuilla, takauksilla ja yritysten rahoituksen saatavuuden turvaamisella.
2. Kustannustuen ulottaminen pienten tappioiden kattamiseen ei ole tarkoituksenmukaista. Alle 2000 euron tukeen oikeutetut yritykset eivät ole kokeneet yrityksen toiminnan jatkoon vaarantavia tappioita.
3. Kustannustuen jakaminen uusille yrityksille ei vastaa tuen alkuperäistä tarkoitusta. Lakiehdotuksen teksti on tässä kohtaa myös kirjoitettu tavalla, jota on vaikea tulkita.
4. Tuen parempaa kohdentumista voitaisiin edistää lisäämällä tukiehtoihin vaatimus, jonka mukaan tukea saava yritys ei voi maksaa osinkoja vuoden 2021 tuloksen perusteella. Tällainen osingonjakokielto oli myös alkuperäisessä yritysten kustannustukea koskevassa ehdotuksessa (Vihriälä, Holmström, Korkman & Uusitalo, 2020).

Tuki, jota ei voisi jakaa edelleen osinkona yritysten omistajille, vahvistaisi yrityksen tasetta ja kykyä selviytyä taloudellisista tappioista. Todennäköisesti osingonjakokielto myös vähentäisi tukihakemuksia ja kohdentaisi tukea sitä eniten tarvitseville yrityksille. Halutessaan yritys voi luonnollisesti jättää tuen hakematta tai palauttaa jo maksetun tuen, jolloin osingon maksulle ei ole esteitä.

Espoossa 8.3. 2021

Roope Uusitalo
Helsingin yliopisto